

ЗВЕЗДА КАО „ОДГОНЕТКА БОЛА“ (ОД СЛОЈЕВИТЕ СТРУКТУРЕ ДЕЛА КА ЛИТЕРАРНОМ ФЕНОМЕНУ)

АНА СТИШОВИЋ МИЛОВАНОВИЋ

Београд

Резиме: Ингарденово становиште о слојевитој структури уметничког текста је отворило нове могућности проучавања конституената дела, јер је сваки слој могуће тумачити истовремено и као репрезент целине. Плурализам књижевнонаучних метода омогућује адекватан приступ и конституентима и дискурсу естетичког предмета. Интертекстуална анализа слојевите структуре дела (на примерима Винаверове песме *Чувари света* („У звездама је одгонетка бола“) и *Сеоба* (Бескрајни плави круг. У њему звезда) Милоша Црњанског), води ка целокупном поимању дела, архетипском и анагошком значењу.

Ингарденова (1971, 1975) идеја о слојевитој структури уметничког текста је идеју о конституентима, као деловима целине естетске творевине, довела до новог значења. Сваки је слој истовремено и репрезент целине, јер у њој равноправно учествују и садржајни и изразни аспекти, заправо језички материјал и његова функција. Када се, кроз феноменолошку редукацију, са њима удружи и значење до којег је читалац дошао, ствара се естетички предмет.

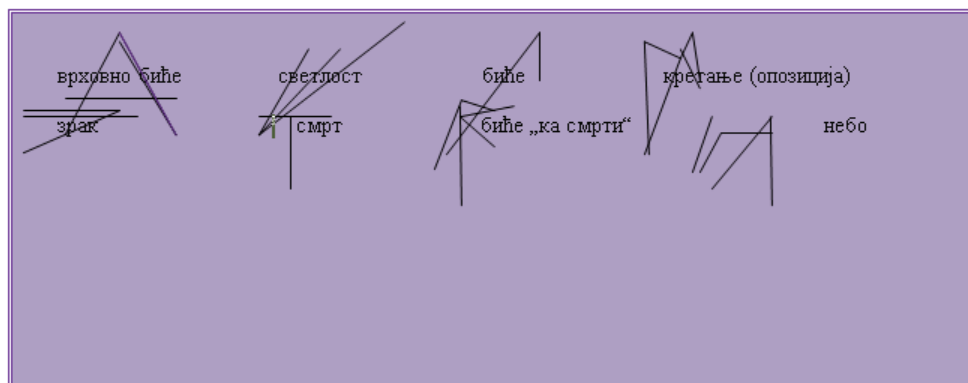
На идеји четири слоја књижевноуметничког текста, почива читаво здање Ингарденове феноменолошке естетике. Он анализира предестетско, естетско, спознајно и вредносно искуство при рецепцији, при чему естетско значи сам акт конкретизације естетског предмета, књижевног дела у свести читаоца.

Роман Јакобсон (1966) дефинише песнички језик као језик у коме се инсистира на изражајности, на што интензивнијем поклапању гласовног састава и значења књижевноуметничког текста. Експресивне вредности гласова различите су у различитим језичким системима, али се експресивност очитује као једна од језичких универзалија. Уметник, често и несвесно, тежи да се гласовни састав језичког израза његовог дела хармонизује са мисаоно емоционалним значењем и тоном.

Слој гласова у књижевном делу има уметничку функцију, али и мисаону и емотивну конотацију, остварујући гласовну симболику. По Ингарденовом мишљењу, у слој звучања се укључују и ритмичке компоненте дела: стих и рима у поезији, интонационо таласање реченица и пасуса у прози. Ритмичка компонента је кадра да читаоца, при првом сусрету са делом, уведе у емоционално доживљавање и имагинацију. („Нож! У тој ријечи ж је оно најстрашније! То је онај дио одређен за клање. У сваком другом језику, то је алат за резање. Али, **НОЖ** је клање, самоубиство, злочин, у сваком случају неки криминал. На примјер: „бодеж“ без ж би био сасвим недужна ствар. Боде као трн или игла. „Лавеж“, „лупеж“, „пожар“, све ноћне, страшне ствари, због којих се човјек боји лећи у кревет и заспати.“)¹

Ингарденова идеја о могућим рефлексима анализе слоја звучања, у мултидисциплинарном поимању новијих истраживача даје неуобичајене конотације: „Лингвистички знак није само вишеструки однос означитеља и означеног, већ као лингвистички низ (из његове линеарности врши се отварање антропологјског модела спирале): предмет – појам – акустична слика – фонична маса – интенционални предмет, постаје „место драме“ човека који говори.“²

Овакво становиште аутора, имплицира занимљиво истраживање фонетске вредности језичког знака, које се могу превести у бинарне опозиције (вокалност /консонантност) и тако представити у координатном систему, у облику графикона.

Скуп могућих фонометријских универзалија

Милан Ђорђевић тврди да у форми тако добијених облика постоје одређене законитости, те сачињава скуп могућих фонометријских универзалија, на основу којих се може успешно започети анализа уметничког текста, управо на слоју звучања.

¹ Маринковић, Р. 1982. *Руке, приповетке*. Београд : Просвета

² Ђорђевић, М. 1987. *Математичка лингвистика и песништво*. Београд: НИРО Младост, стр. 10.

Овако утемељена анализа, може довести до неоспорно аутентичних исхода. На примеру Винаверове песме *Чувари света*, М. Ђорђевић разматра однос смисао / звук, као унутрашњу језичку форму: „Унутрашња структура језика је ритмичко исијавање бића, смислени просторно – временски континуум.“³

*„У линијама био је смисао линија
У болу садржај бола.
У звездама одгонетка бола.
А ја?
Хтео сам пронаћи звезду у болу линије
Линију бола у звезди
Ископати стварност из сна.
Иичаурити смисао из знака.“* (С.Винавер: *Чувари света*)⁴

Анализа добијене схеме, уз коришћење значења фонометријских универзалија, за Ђорђевића је недвосмислен пут ка сублимацији слоја звучања са општим, универзалним значењем песме: „Винавер је у обиљу свеприсутне полиморфичне енергије у издвајању (звук и светлост) крикнуо: „А ја?“ Његов бол (између стихова 3 и 4) одјекнуо је широком звуковном панорамом индиферентног „а“, у коме се испољавање идентитета назначило као бол линије у вокалској бесконачној паралелности. Тај процес издвајања на дијаграму можемо пратити као линијску перспективу вида (тачка 4) , која ће у повратку од тачке 5 према тачки 3, претрпети бол наглог, усправног узлета према светлости (тачка 5). Винавер је, упитан пред светлошћу о властитом значењу, остварио авантуру хода по знаку звезда.“⁵

Антиципирајући ову идеју, анализом наслова поглавља *Сеоба* Милоша Црњанског, који су сублимација свих интеграционих елемената романа, долазимо до резултата који су валидни и прихватљиви, као основ наредних ступњева анализе, јер „говорни гласови могу бити схваћени, међусобно разграничени, разврстани и објашњени само са становишта функције које обављају у језику. Треба проучавати говорне гласове с обзиром на смисао који имају, треба проучавати гласове као означитеље и разјаснити структуру односа између гласова и смисла.“⁶

³ Ђорђевић, М. 1987. Математичка лингвистика и песништво, стр. 153.

⁴ Мишић, З. 1967. Антологија српске поезије. Београд: Нолит, стр. 183.

⁵ Ђорђевић, М. Математичка лингвистика и песништво, стр. 155.

⁶ Шест предавања о звуку и смислу 1983. У: Трећи програм Радио - Београда, бр .57, II, стр. 303.

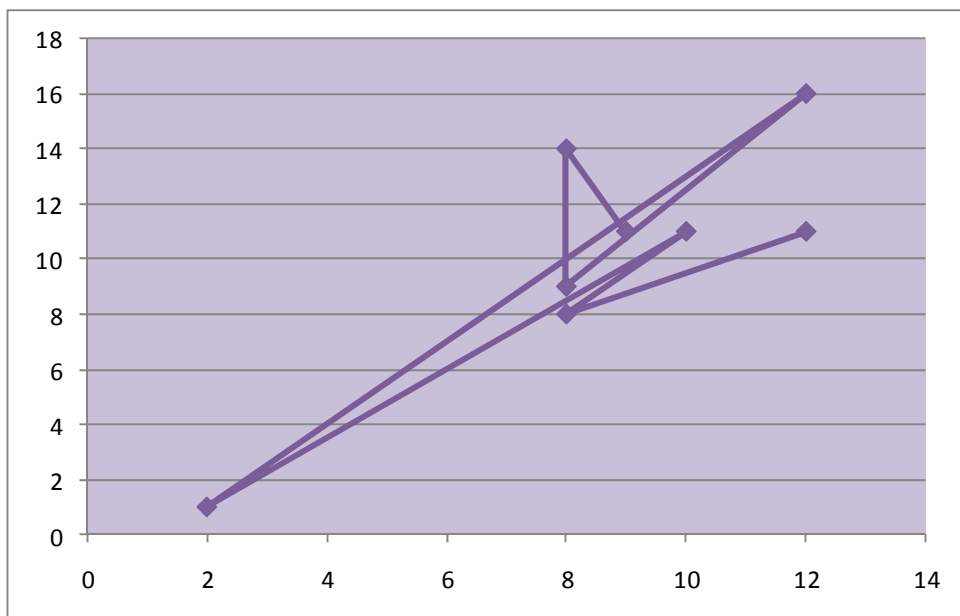

Схема фонометријских универзалија- „Чувари света“

I Бескрајни, плави круг. У њему, звезда

II Одоше, и не остаде за њима ништа. Ништа

III Дан и ноћ, протицала је широка, устајала река. И у њој, њена сен

IV Оде Вук Исакович, али за њим оде и Фрушка гора

V Одласци и сеобе, начинише их мутнима и пролазнима, као дим, после битака

VI Прошлост је грозан, мутан бездан, што у тај сумрак оде, не постоји више и никад није ни постојало

VII Тумарали су, као муве без главе, јели су, пили су, спавали су, да најпосле трчећим кораком погину, закорачивши у празнину, по туђој вољи и за туђ рачун

VIII Снуждивши се, над празнином порођаја, она увиде, да јој души, ни у деци, неће остати трага и умре, жалећи што не може да засити бар тело, раздрагана уживањима

IX Један од њих, најбеднији, сачувао је, и после смрти, сјај свога бића. Тако да је могао да се врати и да се појави, при улазу у село, на друму, на истом месту, где се расцветан јављао, у пролећу, први багрем

X Бескрајни, плави круг. У њему, звезда⁷

⁷ Црњански, М. 1990. *Сеобе, прва књига*. Београд : Нолит

Фонетска опозиција вокала и невокала, твори тачке у координатном систему, од којих се добијају скупови облика – фонометријске универзалије. Очитују се облици, који носе значење бића, вечног враћања, кретања (дуализма), неба (космоса).

У другом, трећем и четвртом поглављу, опозиција вокалност /консонантност је избалансирана (15:15, 24:24, 17:18) и те тачке творе облик бића. То и јесте интенција аутора, јер се у овим поглављима и очитује онтолошка запитаност јунака *Сеоба*. Пето поглавље има благо одступање опозиције (28:30), отварајући облик према враћању, а у шестом, седмом и осмом поглављу, опозиција расте, да би највишу тачку досегла у деветом (32:45, 53:65, 58:67, **67:87**). На овом месту се јасно очитују облици кретања од земаљском, ка небеском. Шесто, седмо и осмо поглавље одиста говоре о кретању кроз феномене простора и времена, својеврсним трагањем за смислом, који измиче. Јунаци су у двојако постављеном дуализму: објективном и бивственом.

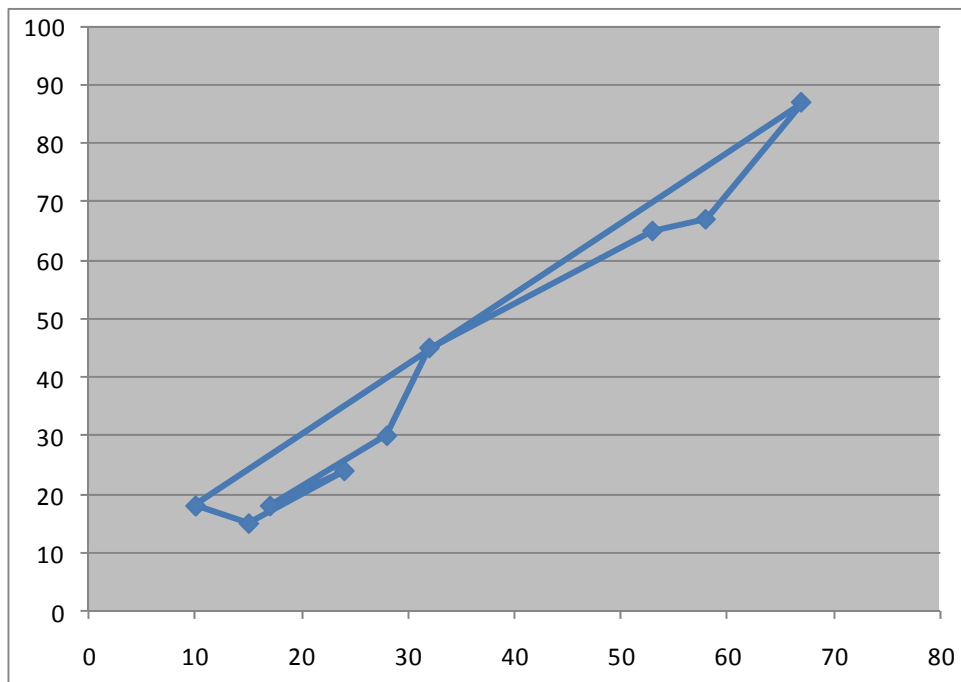

Схема фонометријских универзалија- „Сеобе“

„Један од њих, најбеднији, сачувао је, и после смрти, сјај свога бића. Тако да је могао да се врати и да се појави, при улазу у село, на друму, на истом месту, где се расцветан јављао, у пролећу, први багрем“, каже се у деветом поглављу. То је метафизичка реализација смисла егзистенције, вероватно једина могућност да се досегне Апсолут.

Прво и десето поглавље су једнако насловљене целине, па је и гласовна опозиција иста (10:18). Почетак и завршетак линија, које творе облик фонометријске универзалије, налазе се у истој тачки. („Бескрајни, плави круг. У њему, звезда“). На овај начин се јасно антиципира и доминантни симбол романа, круг, који носи ејдетско обележје значења дела, али и архетипско и универзално.

Анализом слоја звучања, отвара се могућност спознавања темељних конституената текста, али је неопходно, у складу са методом инструменталног концептуализма у проучавању дела, нагласити да је спознате конституенте потребно уградити у интегрални систем значења дела. Тако ће и анализа примарног слоја бити смислени део когнитивног процеса.

Други слој спознавања дела односи се на слој значењских јединица, који носи и актуелно и потенцијално значење речи. Реч је конституент реченице, а реченица твори склопове, који воде ка целовитости поимања дела.

Ингарден инсистира на интерсубјективној природи речи, на њеном својству конституента, који је одређен припадањем интегралном смислу. У контексту лингвистичког поимања, ово Ингарденово становиште је еквивалент са појмом *дискурса*, „сваког исказа који укључује говорника и слушаоца, адресанта и адресата, као и говорникову интенцију којом утиче на слушаоца.“⁸

Када се појам дискурса примени на анализу значењских јединица, прелази се у семиотику, у којој појам добија полиморфност, зависну од субјективних рефлексија. У епистемиолошком смислу, могуће је проучавати услове под којима се дискурс формира, како настаје његова појединачна или општа епистема.

У поступку феноменолошке редуције, субјект перцепира текст, али га истовремено спознаје, „мисли смисао прочитаног.“ Речи су делови реченичног дискурса, а реченице делови интегралног дискурса књижевног текста. Читалац текст претвара у „актуелну интенцију свог разумевајућег акта мишљења“. На тај начин, дело постаје део дискурса његовог спознајног света и твори естетички предмет.

У Винаверовој песми *Чувари света*, лако је пронаћи актуелно значење сваке речи, јер је интенција аутора ишла ка зачудности дискурса, а не конституената. Понављањем истих речи у различитим језичким дискурсима, отвара се могућност поимања потенцијалног значења речи.

Именице апстрактног значења (смисао, садржај, одгонетка, стварност, сан), употребљене су по једном. Именице конкретног значења, употребљене су више пута: *бол* – 5, *линија* – 4, *звезда(е)* – 3, само је именица *знак* употребљена једном, као и претходна група речи. Заменица *ја* – једном, а глаголи – *хтео сам*, *пронаћи*, *ископати* и *ишчаурити*, такође по једном.

⁸ Поповић, Т. 2007. *Речник књижевних термина*. Београд: Логос Арт, стр. 146.

Понављањем речи, мења се дискурс конституената, и тако се гради потенцијално нови смисао изреченог. Исти конституенти, у различитој констелацији, творе сасвим друго значење. („Звезда у болу линије/Линија бола у звезди“).

Указивањем на „усамљеност“ или јединственост именице *знак* у овом дискурсу, заправо у „минус – присуству“ понављања, аутор показује интенцију смисаоног и значењског поистовећења ове речи, са речима *смисао, садржај, одгонетка, стварност, сан*. Сублимишући њихова значења, указује и на могућу конкретизацију смисла песме.

Лирски субјект, оличен у заменици *ја*, такође ће се само једном пројавити и тако придружити конотацији коју носе и други „усамљени“ конституенти. Између ових јединица се успоставља релација значењског, те оне, у крајњем исходу, носе слој „значењских јединица.“

„У линијама био је смисао линија
 У болу садржај бола.
 У звездама одгонетка бола.
 А ја?
 Хтео сам пронаћи звезду у болу линије
 Линију бола у звезди
 Ископати стварност из сна.
 Ишчаурити смисао из знака.“ (С.Винавер: *Чувари света*)⁹

Фреквентност употребе одређених врата речи, одређује стилске и семантичке карактеристике текста. Однос именских и глаголских речи у овој песми је интригантан непропорционалан. Именске речи су бројније – 10 (19, са понављањем), а глаголских је 3. Доминација именских речи указује на статичност и контемплацију, а глаголске речи носе значење динамичности и акције.

У насловима поглавља романа *Сеобе*, може се такође трагати за актуелним и потенцијалним значењима конституената дискурса, имајући на уму да су насловљена поглавља – сублимација целокупног смисла дела.

У наслову првог и десетог поглавља, начињен је идентичан избор речи. Дискурс се, наизглед, није променио. Али, између ова два поглавља, налази се читаво биће естетичкога предмета, које чини да се прва и последња одредница доживљавају као носиоци сасвим другачијег смисла. Именске речи су доминантне, јер се у оба случаја ради о емотивном и контемплативном садржају.

⁹ Мишић, З. *Антологија српске поезије*, стр 183.

I *Бескрајни, плави круг. У њему, звезда*

У другом поглављу, однос именских и глаголских речи је једнак (2:2), али се понављањем заменице *ништа*, тај однос мења у корист именских речи. Понављањем речи, наглашава се њено значење и потврђује претходни исказ, који у новом, рудиментираном облику, носи дозу резигнације.

II *Одоше, и не остаде за њима ништа. Ништа*

Треће поглавље, на почетку, даје основну опозицију дуализма (*дан и ноћ*), који је једна од најексплицитније изражених идеја у делу. Именске речи имају превагу (8 : 1).

У другој сентеници, у елиптичном исказу, налази се, сем прилошке одредбе, субјекатска синтагма, али је предикат изостао. Он може бити реконструисан, из контекста претходног исказа (И у њој је *протицала* њена сен; И у њој *је била* њена сен; И у њој *тонула* њена сен; И у њој *је пловила* њена сен), али је неизреченим предикатом заправо остављена могућност аутентичног перцепирања. Оно ће бити довршено и конкретизовано тек на крају повести о Дафини Исакович.

III *Дан и ноћ, протицала је широка, устајала река. И у њој, њена сен*

У четвртном поглављу, глаголска реч, са значењем тек свршене радње, поновљена је у два дискурса: реалном и имагинарном. Одлазак човека и одлазак планине, функционално се не могу изједначити, али у најширем дискурсу дела, ова слика добија разумљиву конотацију. Именских речи је поново више (5:1), али упркос томе, удвојени глагол *оде*, доминира исказом. Семантички, ово је такође реч која указује на пролазност, безнађе, губитак.

IV *Оде Вук Исакович, али за њим оде и Фрушка гора*

Средишње, пето поглавље, у реченичном исказу носи компарацију која је најближа реалној перцепцији, која је у најмањој мери загонетна. Експлицитна слика физичког бивствовања, које се губи у залудном трајању. Семантичку загонетку постављају, ипак, две речи: *одласци* и *сеобе*. Ако између ових појмова не стоји знак приближно/слично, то може значити само једно: да одласци подразумевају и повратке, а да то не важи за сеобе.

V *Одласци и сеобе, начинише их мутнима и пролазнима, као дим, после битака*

Наслов шестог поглавља се очитује, више од осталих, као део најширег смисаоног и спознајног дискурса. Овај исказ би могао егзистирати у неограниченом броју других дискурса уметничких текстова, али и у

колоквијалној комуникацији. То га чини тежиштем конкретизације естетског предмета.

У њему су доминантне именске речи (7:2, или 3 – не постоји, није постојало), али се у другом делу налази једна логичка недоследност, која, у први мах, уноси и семантичку забуну (*не постоји више и никад није ни постојало*). Ако је нешто егзистирало, онда је нејасно зашто његова егзистенција бива временом поништена. У коначном и интегралном спознавању дела, ова загонетка ће бити решена кроз идеју ефемерности човекових снова и жудњи, као најизвесније илузије егзистенције.

VI Прошлост је зрозан, мутан бездан, што у тај сумрак оде, не постоји више и никад није ни постојало

У односу на претходна поглавља, у наслову седмог, глаголске речи су најбројније, готово да су изједначене са именским (7:8). Контемплација је замењена акцијом, покретом. Први део исказа одсликава хаотичност и егзистенцију сведену на рудиментирано, физиолошко трајање. Други део даје објашњење таквог бивствовања, без запитаности над смислом.

VII Гумарали су, као муве без главе, јели су, пили су, спавали су, да најпосле трчећим кораком погину, закорачивши у празнину, по туђој вољи и за туђ рачун

У осмом поглављу, које се односи на последње тренутке живота госпоже Дафине, примећује се чудна подударност односа именских и глаголских речи, као у седмом (10:7). Недостатак равнотеже, хармоније између тела и духа, болна тежња да се до склада дође (тако карактеристично за Дафину), али и њена судбина, налик судбини пука, парадигматски исказана речима *празнина* (у оба поглавља има исто место у дискурсу) и *по туђој вољи и за туђ рачун*

VIII Снуждивши се, над празнином порођаја, она увиде, да јој души, ни у деци, неће остати трага и умре, жалећи што не може да засити бар тело, раздграна уживањима

Девето поглавље је, у два исказа, објединило највећи број именских речи (тај однос је 16: 4). У оба исказа, налазе се елементи зачудног и имагинарног, које се транспонује у метафизички смисао дела. Речи – конституенти, који се први пут појављују, носе сасвим нову конотацију (*сјај, расцветан, пролеће*).

IX Један од њих, најбеднији, сачувао је, и после смрти, сјај свога бића. Тако да је могао да се врати и да се појави, при улазу у село, на друму, на истом месту, где се расцветан јављао, у пролећу, први багрем¹⁰

Анализом слоја гласова и слоја значењских јединица, завршава се прва фаза анализе књижевноуметничког текста, коју Ингарден објашњава као поступак откривања елемената и својстава, која дело чине уметничким.

Постулати инструменталног концептуализма указују на могући образац тумачења ових слојева књижевног дела. Анализа слоја звучања и слоја значењских јединица, омогућују стварање основе за естетску конкретизацију, кроз аналитичке и синтетичке поступке, кроз мисаоно – когнитивна разматрања.

До резултата анализе слоја значењских јединица, који се одвија по когнитивном принципу минималног вођења, субјект је дошао интелектуалном активношћу. Предстоји поступак уградње спознајних конституената у интегрални систем значења дела.

У Винаверовој поетској мисли, литерарни феномен се читује као *ejdos*, најпре у упитном исказу, који је и визуелно доминантан, јер се налази у средишту песме, („А ја?“), а затим у конкретним сликама (звезда, линија, знак). Појам, који се симетрично јавља у првом и завршном стиху, смисао, такође се читује као *ejdos*, јер му је и семантички сродан. По суштинском значењу, *ejdos* су и елементи који указују на дуализам и опозицију имагинације и реалности (стварност – сан). Бол може бити схваћен као физичка или психичка сензација, али је свакако од велике важности за поимање смисла.

Оно што је мање видљиво, али се свакако мора третирати као важан феномен, јесу речи које означавају интенцију, жудњу, упорност (пронаћи, ископати, ишчаурити).

„У линијама био је смисао линија

У болу садржај бола.

У звездама одгонетка бола.

А ја?

Хтео сам пронаћи звезду у болу линије

Линију бола у звезди

Ископати стварност из сна.

Ишчаурити смисао из знака.“ (С.Винавер: *Чувари света*)

Архетипско значење литерарних феномена је наслеђе колективно несвесног, које носи универзална значења.¹¹ Звезда- светло и тама, дух и материја, сукоб материје и духа, дуализам, детерминисаност судбине;

¹⁰ Црњански, М. *Сеобе, прва књига*, стр. 212.

¹¹ Према: Шевалије и Гибрант. 2007. *Рјечник симбола*. Загреб: Наклада Јесенски и Турк

линија- оса, хоризонтала и вертикала, опозиција небо – земља; знак- укупност света, све; чаура/ ишчаурити- телесни омотач душе; душа се ослобађа телесних окова; сан- евокативна и афективна природа бића; ја/ један- свест и подсвест, ирационално и рационално, интелектуално и имагинарно, тоталитет јединства у особи

Поимање архетипских елемената дела води ка спознаји свевременских, општељудских идеја, које се мултипликују у великом броју књижевних текстова и омогућавају лакше кретање кроз њихов дубљи, филозофски и естетички смисао.

Анагошки елементи у Винаверовом поетском тексту су скривени у дискурсу, али се до њих може доћи чак и перцепирањем визуелних елемената песме. То стремљење ка Логосу, спознаји, Апсолуту, лирски субјект сопственим бићем дели на опште питање смисла егзистенције и лично трагање за њим. Обе равни трагања су међусобно условљене, неодвојиво повезане и трајно загонетне.

Лирски субјект полази од датости свеколике егзистенције, надајући се да се одгонетка болног трагања налази у метафизичком, небеском. Опозиција феномена земаљско – небеско постаје разлог детерминисаности људске егзистенције, која се очитује као разлог недовршеног трагања и нерешиве загонетке постојања. Смисао, као поновљени појам, у различитим дискурсима прве и завршне строфе, затвара започети круг питања.

У *Сеобама* се многобројни литерарни феномени очитују на различитим нивоима поимања, али се у тумачењу појединих феномена може користити интертекстуални приступ.

Ако се Винаверове идеје из *Чувара света* спознају као део вредносног, естетичког и когнитивног система, који је трајно усвојен на крају анализе дела, онда су оне функционална интелектуална алатка, којом се може приступити анализи романа Милоша Црњанског.

У Винаверовом поимању датости егзистенције, препознаје се и идеја детерминисаности судбине јунака *Сеоба*, као слика укупности људског битисања. (*Одоше, и не остаде за њима ништа. Ништа; Одласци и сеобе, начинише их мутнима и пролазнима, као дим, после битака; Прошлост је грозан, мутан бездан, што у тај сумрак оде, не постоји више и никад није ни постојало; Гумарали су, као муве без главе, јели су, пили су, спавали су, да најпосле трчећим кораком погину, закорачивши у празнину, по туђој вољи и за туђ рачун*).

Појединачни покушаји разрешења бити егзистенције, код оних који усамљено узвикују: “*А ја?*“, у *Сеобама* су, као и код Винавера, преплављени болом, а исходи њихових напора су осујећење или смисао у пост-егзистенцији. (*Дан и ноћ, протицала је широка, устајала река. И у њој, њена сен; Оде Вук Исакович, али за њим оде и Фрушка гора; Снуждивши се, над празнином порођаја, она увиде, да јој души, ни у деци, неће остати трага и умре, жалећи што не може да засити бар тело, раздрагана уживањима; Један од њих, најбеднији, сачувао је, и после смрти, сјај свога бића. Тако да*

је могао да се врати и да се појави, при улазу у село, на друму, на истом месту, где се расцветан јављао, у пролећу, први багрем).

Звезда је у оба књижевна текста симбол са архетипском конотацијом. У звездама је „одгонетка бола“, и за јунаке Црњанског, и за лирски субјект у *Чувару света*. Одгонетком бола, звездом, и свим конотацијама које овај симбол носи, Црњански отвара и завршава роман. (I *Бескрајни, плави круг*. У њему, звезда; X *Бескрајни, плави круг*. У њему, звезда). Винавер је круг значења у поетском исказу затворио речју *смисао*, који је, ако постоји, скривен у звездама и доноси лек за егзистенцијалну језу.

Спознајемо тако, да је појединачна анализа слојева плодна хеуристичка идеја, која је добар пут ка поимању динамичке структуре дела, ка поимању могућности творења стално нових естетичких вредности.

Литература

- Ђорђевић, М.: 1987, *Математичка лингвистика и песништво*. Београд: НИРО Младост.
- Ингарден, Р.: 1971, *О сазнавању књижевне уметничког дела*. Београд: СКЗ.
- Ингарден, Р.: 1975, *Доживљај, уметничко дело и вредност*. Београд: Нолит.
- Јакобсон, Р.: 1966, *Лингвистика и поетика*. Београд: Нолит.
- Маринковић, Р.: 1982, *Руке, приповетке*. Београд: Просвета.
- Мишић, З.: 1967, *Антологија српске поезије*. Београд: Нолит, стр. 183.
- Поповић, Т. 2007, *Речник књижевних термина*. Београд: Логос Арт.
- Црњански, М.: 1990, *Сеобе, прва књига*. Београд: Нолит.
- Шевалије и Гибрант.: 2007, *Рјечник симбола*. Загреб: Наклада Јесенски и Турк.
- Шест предавања о звуку и смислу*: 1983, Трећи програм Радио - Београда, бр .57 II.

STAR AS “AN DEENIGMATISATION OF PAIN”

(From a layered structure of an artistic text to a literary phenomenon)

Ingarden's view of layered structure of an artistic text has opened new possibilities for studies of the constituents, because each layer can be interpreted both a representative of the whole meaning literary work of art.

Pluralism of methods allows adequate access to the constituents and the discourse of aesthetic objects. Intertextual analysis of layered structures (examples of Vinaver's poem *Čuvari sveta* (Guardians of the World – “In stars is deenigmatisation of pain”) and *Seobe* (Migrations – “Infinite blue circle. In it a Star”) of Milos Crnjanski), leads to the overall understanding of the artistic text, and analogical and archetypal meaning.